

الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان (یک مطالعه کیفی)

طیبه زارعی¹ احمد عباسی دره بیدی²

¹ استادیار گروه معارف، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران. t.zareie18@gmail.com (نویسنده مسئول)

² گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، ایران. a.abbasi.d2020@gmail.com

نویسنده مسئول: t.zareie18@gmail.com

تاریخ دریافت: 1403/05/21 تاریخ پذیرش: 1404/03/29

چکیده

ادبیات رضوی کودک و نوجوان به عنوان یک عامل مهم در جامعه پذیری دینی و اخلاقی کودکان و نوجوانان مورد توجه است که عمدتاً توسط محصولات آموزشی و فرهنگی قابل آموزش و یاددهی است. به همین دلیل هدف پژوهش حاضر تبیین مؤلفه های پیشران و الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان در شرایط کنونی است. روش پژوهش کیفی و تکنیک آن تحلیل مضمون است. جامعه آماری کلیه اساتید، متولیان امور آموزشی و فرهنگی و روحانیون برجسته و دانشگاهی استان کرمانشاه بودند که بر اساس رویکرد نمونه گیری هدفمند و روش معیار و با توجه به اشباع نظری تعداد 15 نفر از آنان مورد مصاحبه نیمه ساختاریافته و عمیق قرار گرفتند. تجزیه و تحلیل اطلاعات با الگوی کلایزی (1978) انجام شد و یافته ها در قالب 3 جدول با عناوین «بسترها و عوامل محیطی»، «عوامل انسانی» و «عوامل فنی و فرآیندی» و 92 مفهوم فرعی در قالب 11 مضمون اصلی با عناوین «شرایط و مقدمات»، «عوامل محیطی»، «برنامه و چشم انداز» و «ساختار و کیفیت» (بسترها و عوامل محیطی)، «دانشی - شناختی»، «نگرشی - بینشی» و «رفتاری - عملکردی» (عوامل انسانی) و «برنامه ریزی»، «تکنولوژی»، «حمایت» و «تربیت و تعالی» (عوامل فنی و فرآیندی) طبقه بندی و شناسایی شدند. این مضامین زمینه ساز ارتقای محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان از یک سو و بازآموزی و تقویت بهره مندی از سیره رضوی در میان کودکان و نوجوانان از سوی دیگر و در نتیجه کمک به شکل گیری و گسترش فرهنگ و سیره رضوی از دوران کودکی و نوجوانی در سطح گسترده خواهد شد.

کلیدواژه: محصولات آموزشی و فرهنگی، ادبیات رضوی کودک و نوجوان، الزامات، عوامل محیطی و انسانی، مطالعه کیفی.

مقدمه

ادبیات کودک و نوجوان یکی از شاخه های ادبی است که از نظر سابقه نظریه پردازی در ایران عمر چندانی ندارد و عمدتاً با بسیاری از رشته های دیگر در هم آمیخته است. با این وجود بررسی دوره کودکی به خودی خود اهمیت دارد و از آنجایی که عصر حاضر نیازمند دانشی کاربردی و انعطاف پذیر است که با تغییرات پیشرو سازگار باشد (مارتینا¹ و دیگران، 2012)، تلاش برای غنابخشی به ادبیات کودک و نوجوان نیز لازم است. به باور بسیاری از دانشمندان، رشد جوامع بدون توجه به محصولات آموزشی و فرهنگی دانش بنیان عملاً امکان پذیر نیست (اوشیا² و همکاران، 2008) و برای رسیدن به موفقیت و توسعه انسانی لازم است تبادل دانش و فرهنگ از طریق محصولات آموزشی و فرهنگی صورت گیرد تا تحولات اجتماعی را تقویت و آن ها را برای رسیدن به رویکردی پایدار یاری دهد (سینگ³ و همکاران، 2019).

به باور اندیشمندان در اواخر قرن بیستم در کشورهای پیشرفته صنعتی یک چرخش فرهنگی⁴ رخ داد (نش⁵، 1380) و بسیاری از فعالیت های انسان ماهیت فرهنگی به خود گرفت و بهترین راهکارها در جهت همراهی با این چرخش، تسریع فرهنگ پذیری و انتقال آن از طریق آموزش و محصولات آموزشی و فرهنگی است.

در کشور ما به مقوله ادبیات کودک و نوجوان در سال‌های اخیر بیشتر توجه شده است و انتشار کتب، مقالات و پژوهش‌ها^۶ نشانگر اهمیت این بخش از ادبیات در جامعه و توجه بیشتر به مقوله تربیت بهتر کودکان و نوجوانان بواسطه ادبیات است. از طرفی تولیدات ادبیات کودک و نوجوانان نیز نسبت به گذشته بیشتر شده است و کتاب‌های مختلف در موضوعات گوناگون و با الهام از منابع مختلف ملی و مذهبی برای کودکان و نوجوانان به رشته تحریر درآمده است. یکی از موضوعات مهم کاربردی برای ادبیات کودک و نوجوان زندگینامه امامان معصوم علیهم السلام و از جمله امام رضا (ع) است که باعث شکل‌گیری ادبیات رضوی کودک و نوجوان شده است. این نوع از ادبیات وابسته به ارزش‌های مذهبی و فرهنگی جامعه هستند و می‌تواند حامی و نگهدار قواعد و رسوم مذهبی و ترویج و توسعه سیره رضوی در جامعه گردند. ادبیات کودک و نوجوان رضوی به عنوان یکی از شاخه‌های مهم ادبیات کودک و نوجوان با داشتن سابقه کهن در میان ایرانیان، ظرفیت آن را دارد که در امر تعلیم و تربیت کودکان استفاده شود و لذا لازم است به صورت شایسته گسترش یابد. اما بررسی‌ها نشان می‌دهد ادبیات رضوی کودک و نوجوان آنگونه که شایسته است در میان کودکان و نوجوان و حتی برخی مواقع نویسندگان ادبی گسترش پیدا نکرده و بعضاً مورد کم‌توجهی و کم‌لطفی قرار گرفته است، به همین دلیل لازم است تا الزامات شناخت و گسترش آن از طریق عوامل و نهادهای مختلف مورد توجه قرار گیرد.

براساس موارد ذکر شده و نظر به اهمیت و نقش ادبیات رضوی کودک و نوجوان در تربیت و انتقال مفاهیم متعالی سبک زندگی در میان کودکان و نوجوانان و شناساندن سیره رضوی در جامعه و اتخاذ تدابیر و تصمیمات راهبردی در این رابطه و نیز اینکه به نظر می‌رسد تاکنون پژوهشی علمی درخصوص شناخت الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان انجام نشده است، محققان را بر آن داشته است تا با انجام این پژوهش و استفاده از نظرات صاحب‌نظران و خبرگان این حوزه، به بررسی الزامات مؤثر در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان بپردازند. بنابراین هدف اصلی تحقیق احصاء الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی مرتبط با ادبیات رضوی کودک و نوجوان است.

در خصوص اهمیت پژوهش می‌توان به توسعه دانش نظری و کاربردی پیرامون توسعه ادبیات رضوی کودک و نوجوان اشاره نمود. همچنین پژوهشگران در تلاشند مهارت‌ها، اقدامات و پیشران‌های لازم و اثرگذار در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان را از نظر صاحب‌نظران و متخصصان این حوزه شناسایی و تبیین نمایند. در واقع این مطالعه از چند جهت می‌تواند مسیر صحیح را برای خلاقیت مسئولان فرهنگی و مدیران مربوطه در ارائه آثار بدیع و شایسته، تصمیم مناسب و اهداف نشانه‌گذاری کند. موفقیت در زمینه شناخت بهتر و گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان و ارتباط آن با محصولات آموزشی و فرهنگی همگان را تشویق می‌کند تا سیره رضوی را در زندگی خود الگو قرار دهند و یک سبک زندگی متعالی را برای خود و نسل‌های پس از خود فراهم گردانند که این امر موجب تقویت ارتباط ادبیات و زندگی و پیشرفت و سعادت خواهد بود. این پژوهش بواسطه ارائه شناخت، الزامات و پیشران‌های لازم به گونه‌ای خاص به معرفی و ترکیب اقدامات متفاوت در جهت انسجام محصولات در قالب رفتارهای راهبردی می‌پردازد. توجه به سطوح متفاوت مدیریتی، شخصیتی و محیطی، با ارائه رویکرد تفکر راهبردی در این زمینه از جنبه‌های نوآوری پژوهش است که انتظار می‌رود بتواند قدمی در بهتر شدن گسترش ادبیات کودک و نوجوان رضوی بردارد. در نهایت می‌توان اذعان کرد که انجام نشدن چنین تحقیقاتی با توجه به سرعت تغییر و تحولات در دهه‌های اخیر و افزایش و تداخل ابزار و وسایل تربیتی پیش‌روی کودکان و نوجوانان، ضرورت دانستن جنبه‌های مختلف و الزامات در شناخت و گسترش ادبیات کودک و نوجوان رضوی به عنوان مهم‌ترین دلایل اهمیت و ضرورت پژوهش را دوجندان می‌کند. از این رو مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که، مهم‌ترین الزامات محصولات فرهنگی و آموزشی در گسترش ادبیات کودک و نوجوان رضوی چیست؟

2. مبانی، مفاهیم و پیشینه پژوهش

مبانی جمع مبنا و به مفهوم بنیاد، شالوده و اساس است (انوری، 1393: 1091) که به طور معمول مهم‌ترین قسمت یک نظریه و نظام است که باعث شکل‌گیری و رشد آن می‌گردد. به صورت کلی مبانی همان باورهای اساسی در دل مجموعه‌ای از قضایا است که تصدیق یک علم را شکل داده و ضمن شکل‌دهی به اصول موضوعه آن علم، مسائل نیز بر آن پایدار هستند (سبزواری، 1417: ج1: 88). به همین علت شناخت و آگاهی از مبانی و مفاهیم هر پژوهش از ضروریات است و بدین سبب در ادامه سعی شده است تا مهمترین مفاهیم و مبانی پژوهش شناخته و معرفی گردند و پس از آن اشاره‌ای به پیشینه موضوع گردد؛

– الزامات

الزامات جمع الزام و به معنای لازم گردانیدن، واجب نمودن استفاده از همه امکانات در چارچوب قوانین و مقررات و اسناد بالادستی برای اجرا و عملی نمودن یک پروژه، حل مشکل، راهکار، مدیریت یا از بین بردن بحران است (قرایی آشتیانی و نادری، 1400: 10). به عبارتی الزامات مجموعه باید و نبایدهایی است که باید به کار گرفته شود تا راهبردها و اقدامات برای رسیدن به هدف مشخص شده، عملی گردد.

⁶ کتاب ادبیات کودک در ایران نوشته گودرزی دهریزی، کتاب ادبیات کودک و نوجوانان و ترویج خواندن نوشته قزل ابلاغ، کتاب ادبیات کودک و نوجوانان؛ ویژگی‌ها و جنبه‌ها نوشته حجازی و نشریه مطالعات ادبیات کودک دانشگاه شیراز

– ادبیات رضوی کودک و نوجوان

منظور از ادبیات کودک و نوجوان نوشته‌ها و سروده‌های مخصوص کودکان و نوجوانان است که به صورت ادبی نوشته شده است. این نوع ادبیات علاوه بر آنکه بخشی از فرهنگ شفاهی عامه، مانند لایه‌ها، مثل‌ها و قصه‌ها است، شامل داستان‌ها، نمایشنامه‌ها، اشعار و نوشته‌های دینی، دانش اجتماعی، علمی و کاربردی، هنری و سرگرمی است که نویسندگان و سرایندگان برای کودکان و نوجوانان پدید می‌آورند. به عبارتی ادبیات کودکان و نوجوانان نوشته‌هایی هستند که حس و حال کودکان بر آن‌ها حاکم است، زبان و نثری مناسب سطح سواد کودکان دارند و معمولاً با تصاویر همراه هستند که به عنوان یک شکل ادبی مستقل حدوداً از اواسط دوم قرن هجدهم میلادی در جهان پدید آمدند (انوشه، 1376، ج 2: 59). با این وجود هنگامی که صحبت از ادبیات رضوی کودک و نوجوان می‌شود منظور آن نوع از ادبیات است که مطالب و مفاهیم آن در مورد امام رضا علیه السلام و زندگی و سیره ایشان برای کودکان است که معمولاً داستان‌های مختلف زندگی امام رضا (ع) را پوشش می‌دهد.

– محصولات آموزشی و فرهنگی

با توجه به اهمیت آموزش و انتقال فرهنگ در اجتماع و اثرگذاری آن بر جوانب مختلف زندگی انسان، این دو مفهوم در ابعاد مختلف توسعه پیدا کرده و تعدادی از کشورهای پیشرفته صنایع راهبردی خود را از فناوری‌های سخت به فناوری‌های نرم و آموزشی- فرهنگی تغییر داده و تمرکز خود را بر روی صنایع و محصولات آموزشی و فرهنگی قرار داده‌اند (سیاوشی و همکاران، 1396: 2) و امروزه کالاهای و محصولات آموزشی و فرهنگی به عنوان یکی از راهبردهای اصلی در موفقیت و پیشرفت کشورها مورد توجه قرار گرفته‌اند. منظور از محصولات آموزشی و فرهنگی کلیه کالا و خدماتی است که انتقال دهنده نمادها، ایده‌ها، شیوه‌های یادگیری، کسب و اجرای تجربه و به طور کلی سبک زندگی است. این محصولات، کاربرد آموزشی- فرهنگی یا سرگرمی دارند و به خلق هویت فردی و جمعی نیز کمک می‌کنند؛ به گونه‌ای که محصول خلاقیت فردی یا جمعی بوده و بواسطه فرایندهای صنعتی و توزیع ملی یا بین‌المللی به صورت مداوم تولید، بهبود و توسعه می‌یابند. کتاب، فیلم، نشریه، موسیقی، محصولات چندرسانه‌ای، ویدئو، مد و صنایع دستی نمونه‌ای از آن‌ها هستند (دنیز و ماچادو، 2011: 13).

– پیشینه پژوهش

بررسی پژوهش‌های انجام شده در حوزه کودک و نوجوان نشان می‌دهد که این بخش از ادبیات سهم مهمی در میان تحقیقات صورت گرفته دارد، با این وجود با بررسی‌هایی که پژوهشگران انجام داده‌اند، به نظر می‌رسد کمتر مطالعه‌ای به بررسی الزامات و پیشران‌های محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان پرداخته است. تحقیقات انجام گرفته پیرامون ادبیات کودک و نوجوان در موضوعات مختلف اعم از ظرفیت‌ها، مؤلفان، الگوهای نویسندگی و ... است که به برخی از مهمترین آن‌ها که ارتباط بیشتری با موضوع پژوهش حاضر دارند اشاره می‌شود. حجوی (1399) در پژوهش خود پیرامون شکسته نویسی در ادبیات کودک و نوجوان برای جلوگیری از دوگانگی در کودک برای مواجه شدن با زبان معیار و زبان محاوره‌ای راهکارهایی مانند؛ استفاده از نحو شکسته به جای واژه شکسته، توجه به جغرافیا و عرف منطقه، عدم زیاده‌روی در شکستن واژگان و ... ارائه داده است و در پایان معتقد است که نویسندگان و منتقدان داستان ملاک اصلی برای تعیین محاوره بودن یا نبودن زبان داستان است. موسوی جهان‌آبادی و همکاران (1397) در پژوهش خود پیرامون الزامات و چالش‌های پژوهش با کودک ضمن بررسی مسائل و چالش‌های اجرایی و اخلاقی پژوهش با کودک به این نتیجه رسیدند که روش‌های پژوهش با کودک می‌تواند مشاهده، پرسشنامه و فعالیت‌های ساختارمند باشد که در قالب‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد و از چالش‌های مختلف تحقیقات با کودک ضریب تأثیر، قدرت نابرابر پژوهشگر و کودک، صداقت و اعتماد به کودک، رضایت و رازداری است.

عرب تربتی و همکاران (1397) در پژوهشی دیگری به بررسی وضعیت کنونی، معضلات و عوامل انتخاب ترجمه ادبیات کودک و نوجوان در ایران پرداختند و معتقدند ترجمه ادبیات کودک و نوجوان به دلایل عضویت نداشتن ایران در کمی‌رایت و هزینه ناچیز تولید ترجمه به دلیل حذف هزینه‌های تصویرگری و تألیف، فراوانی نیروی تحصیل کرده و خوداشتغال در ترجمه با دستمزدهای اندک، جذابیت و تنوع بازار جهانی کتاب، تعداد محدود نویسندگان داخلی، گروه بزرگ نویسندگان زبردست جهانی و رقابت جدی مترجمان در دسترسی به آثار برگزیده بین‌المللی رونق دارد و برخی از معیارهای انتخاب و ترجمه آثار کودک و نوجوان مبتنی بر نیازسنجی، یاد کودکی و تولید آثار ارزشمند است و برخی مشکلات این حوزه مربوط به ترجمه موازی و مجدد، عدم دسترسی به امکانات لازم و عقد قراردادهای است.

درودی و رمضانی (1394) با مطالعه و بررسی نقش تلویزیون در تحکیم ارزش‌های ادبیات کودک و نوجوان به این نتیجه رسیدند که بین میزان تماشای تلویزیون و نقش اطلاعاتی و آموزشی آن در شناخت هویت فرهنگی و رفتار خرید کتاب و کالاهای انتقال دهنده هویت ایرانی برای کودکان و نوجوانان رابطه معنادار وجود دارد.

ایزدپناه و شمشیری (1394) با بررسی جلوه‌های دگربردگی در ادبیات کودک و نوجوان ایران به این نتیجه رسیدند که در ادبیات کودک و نوجوان ایران صدای دیگری چندان بلند نیست و حضور او کم‌رنگ است. هم‌چنین کنش «دیگری» در ارتباط با قطب‌های فرادست داستان در بیش‌تر موارد محدود و تابع محدودیت‌هایی است که به دیگرانگی او برمی‌گردد. با این‌حال، مواردی از کنش تعاملی، سازنده و هم‌دلانه خود/دیگری نیز در ادبیات کودک و نوجوان ایران وجود دارد.

شاهوان⁸ (2023) در مطالعه خود با بررسی اثرات پیشرفت رسانه در افزایش تولید، انتشار و مصرف ادبیات به این نتیجه رسید که فناوری رسانه تولید و نشر ادبیات را ساده‌تر نموده و شبکه‌های دیجیتال را برای نمایش آثار ادبی فراهم کرده است و توسعه رسانه باعث پیشرفت در ادبیات شده است. دینگ⁹ (2017) در پژوهشی با حوزه ادبیات کودک در عصر رسانه‌های جدید معتقد است نویسندگان کودک باید تغییرات روانشناسی کودکان، احساسات زیبایی شناختی و روش‌های پذیرش آنان را بفهمند و تولید آثار ادبیات کودک و نوجوان باید تغییرات زندگی کودکان که ناشی از رسانه‌ها است را درک کرده و تعادلی بین تغییر و عدم تغییر در ساخت ادبیات کودک در دوره کنونی مدنظر باشد.

فرایس¹⁰ (2010) در مطالعه خود پیرامون صحت اطلاعات دریافتی از رسانه با توجه به نظریه مکمل رسانه‌ای در میان دانشجویان آمریکا به این نتیجه رسیده است که 80 درصد آمریکایی‌ها در مورد اثرات و ترغیبات اینترنت اذعان دارند و از رسانه‌های دیداری مانند ماهواره و تلویزیون و اینترنت به عنوان مکمل آموزش خود در زندگی روزانه استفاده می‌کنند (درودی و رضانی، 1394: 45).

بررسی پیشینه نشان داد کمتر پژوهشی به بررسی و شناخت الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات کودک و نوجوان پرداخته است و به همین دلیل پژوهش حاضر سعی دارد با توجه به دیدگاه افراد متخصص و مرتبط با محصولات آموزشی و فرهنگی به بررسی موضوع حاضر بپردازد و اطلاعاتی کاربردی در این زمینه ارائه نماید.

3. روش پژوهش

از آنجایی که هدف پژوهش حاضر بررسی الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان از دید معلمان، استادان و متخصصان امور آموزشی و فرهنگی آگاه به موضوع است، روش پژوهش کیفی مبتنی و با استفاده از الگوی 7 مرحله‌ای کلازی¹¹ (1978) انجام شده است. روش کلازی شامل 7 مرحله 1- مطالعه و مرور کلی اطلاعاتی که از مصاحبه‌ها جمع‌آوری شده است، 2- استخراج جملات بااهمیت از متن مصاحبه‌ها، 3- مفهوم‌بندی و صورت بخشی به جملات مهم استخراج شده، 4- قرار دادن معانی صورت‌بندی شده در طبقات خاص، 5- تبدیل و ایجاد نظرات به توصیف‌های جامع و کامل، 6- تبدیل توصیف‌های به دست‌آمده به یک توصیف خلاصه و معتبر و بازگشت نتایج به شرکت‌کنندگان برای تعیین اعتبار و 7- معترس‌سازی نهایی است (شوشا¹²، 2012).

جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه استادان دانشگاه‌های کرمانشاه، مسئولان امور آموزشی و فرهنگی، روحانیون برجسته در حوزه‌های آموزشی و فرهنگی استان بودند که انتخاب آن‌ها با رویکرد هدفمند قضاوتی و نظری انجام شد. حجم نمونه براساس اشباع نظری 15 نفر تعیین شد که اطلاعات جمعیت‌شناختی آنان در جدول 1 ارائه گردیده است. در انتخاب نمونه مورد مطالعه سعی شد افرادی انتخاب شوند که تجربه کافی از موضوع پژوهش داشته و توان بیان و تمایل به مشارکت در پژوهش را داشته باشند (اسپیال¹³ و همکاران، 2011) و در زمینه مطالعات کودک و یا تهیه و توزیع محصولات آموزشی و فرهنگی سابقه فعالیت حداقل بیش از پنج داشته باشند. داده‌های پژوهش بواسطه مصاحبه‌های عمیق و نیمه ساختاری جمع‌آوری گردید. بدین گونه که پس از طراحی، سوال‌های مصاحبه با رعایت ملاحظات مربوط از شرکت‌کنندگان پرسیده شد. مهمترین سوال این بود که «مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های لازم برای بهبود شناخت و گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان کدامند؟» و در ادامه تلاش می‌شد تا از سؤالات اکتشافی مانند «می‌توانید ارتباط این مؤلفه‌ها را با محصولات آموزشی و فرهنگی بیان کنید؟ و ...» استفاده شود. ملاحظات اخلاقی با توضیحات لازم در مورد اهمیت و هدف پژوهش، اختیاری بودن مشارکت، محرمانه بودن پاسخ‌ها، افشا نشدن هویت پاسخگو و استفاده از نتایج صرفاً در جهت ارتقای دانش و کمک به بهبود کمیت و کیفیت ادبیات کودک و نوجوان رضوی رعایت گردید.

تجزیه تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون¹⁴ انجام گردید و صحت و قابلیت اعتماد داده‌های پژوهش براساس نظر گوبا و لینکن¹⁵ (1994) با رعایت چهار معیار «اعتبارپذیری»، «انتقال‌پذیری»، «قابلیت اطمینان» و «تأییدپذیری» انجام گردید (حریری، 1385: 64-75). جهت اعتبارپذیری

Shahwan⁸

Ding⁹

Ferays¹⁰

Colaizzi¹¹

Shosha¹²

Speziale¹³

thematic analysis¹⁴

Guba, E. G., and Y. S. Lincoln¹⁵

سعی گردید تا با افرادی مصاحبه شود که تجربه‌های غنی در مورد الزامات و پیشران‌های گسترش ادبیات کودک و نوجوان داشته باشند. برای انتقال پذیری سعی شد تا با بیان شرایط تحقیق و ویژگی‌های مصاحبه‌شوندگان تا حد ممکن این امر پوشش داده شود و شرایط برای تعمیم یافته‌ها به محیط‌های دیگر آشکار شود. قابلیت اطمینان که بیانگر انسجام درونی و شیوه بررسی اطلاعات توسط محققان است، با قرار دادن گزیده‌هایی از مصاحبه‌ها و مفاهیم و مضامین استخراج شده در اختیار صاحب‌نظران آگاه و تأیید آن‌ها حاصل گشت. تأییدپذیری که نشانگر اعتبار یافته‌ها و متغیرها و تأیید آن‌ها است، بواسطه قرار دادن برخی مفاهیم و مضامین در اختیار استادان و برخی مصاحبه‌شوندگان و تأیید آن‌ها همراه با تفسیر و تطبیق با نتایج تحقیقات قبل انجام شد.

جدول شماره 1: مشخصات مصاحبه‌شوندگان

ردیف	نهاد مصاحبه‌شوندگان	تعداد	جنسیت		مدرک تحصیلی	
			مرد	زن	دکتری	ارشد و حوزوی
1	دانشگاه رازی	3	2	1	3	0
2	حوزه علمیه	4	3	1	2	2
3	آموزش و پرورش	4	2	2	1	3
4	دانشگاه آزاد، پیام نور و سایر	4	2	2	3	1
مجموع	-	15	9	6	9	6

4. یافته‌ها

با اشباع اطلاعات و تکراری شدن پاسخ‌های دریافتی از مشارکت‌کنندگان، اطلاعات جمع‌آوری شده تایپ گردید و مطالب بارها خوانده شد و زیر مطالبی که حاوی مفاهیم و نکته مربوط به سوالات پژوهش بود خط کشیده و مشخص شد (کدگذاری) سپس با مقایسه کدهای مشخص شده، آن کدهایی که اشاره به یک جنبه مشخص و مشترک از پدیده مورد بررسی داشتند، به عنوان یک مفهوم در نظر گرفته شدند (کدگذاری باز). در ادامه مفاهیم به دست آمده متناسب با سنخیتی که با همدیگر داشته در کنار هم قرار گرفته و یک مقوله را تشکیل دادند. مقوله‌های به دست آمده براساس الزامات و ویژگی‌های محصولات آموزشی و فرهنگی هستند که در این پژوهش، در سه جدول جداگانه با عنوان «بسترها و عوامل محیطی»، «عوامل انسانی» و «عوامل فنی و فرآیندی» نام‌گذاری شدند. لازم به ذکر است که بسیاری از مفاهیم و مضامین نامبرده در برخی از حوزه‌ها همپوشانی داشته و می‌توانند به عنوان مقدمه و یا نتیجه و اثرات یک حوزه دیگر نیز شناخته شوند.

همانطور که بیان گردید از الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان بسترها و عوامل محیطی هستند که مقوله‌های فرعی این مقوله شامل 4 مضمون اصلی با عنوان «شرایط و مقدمات»، «عوامل محیطی»، «برنامه و چشم‌انداز» و «ساختار و کیفیت» همراه با 31 مضمون فرعی جمع‌بندی گردید که در تبیین آن‌ها باید گفت تهیه محصولات آموزشی و فرهنگی در جهت گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان دارای هدف، شرایط و مقدماتی مانند دقت در ویژگی‌های محتوای آموزشی و طراحی هوشمندانه، دقیق و هنری و فنی آن است که طی یک چشم‌انداز و برنامه‌ریزی اصولی با دقت در ساختار و کیفیت قادر خواهد بود این حوزه از ادبیات که نقش مهمی در تربیت و تعالی کودکان دارد را توسعه دهد. در سیره امام رضا (ع) تلاش برای رسیدن به اهداف و داشتن برنامه بسیار مورد تأکید بوده است و ایشان در سخنی زیبا به تقسیم‌بندی زمان زندگی به چهار قسمت (قسمتی برای مناجات، زمانی برای تأمین معاش، زمانی برای معاشرت با برادران و فرصتی برای فراغت جهت تأمین نیروی انجام وظایف دیگر) اشاره داشته‌اند (مجلسی، 1403، ج 75: 346) که برای اثرگذاری محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان نیز داشتن طرح، برنامه و هدف مشخص لازم است. از جمله نکات مهم در اثرگذاری محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان دقت در محتوا و ویژگی‌های آن است که لازم است میان محتوای تولید شده با سن آموزش، سادگی و قابل فهم بودن، بدون اغراق و دست‌یافتنی و مهم‌تر از آن قابل آموزش باشد. از طرفی هنگامی که قرار است برای کودکان تهیه شود در حد امکان به زبان عامیانه و ساده بوده و برای آموزش آن نیاز به فناوری پیشرفته و دشوار نباشد و قابلیت آن را داشته باشد که با ترکیبی از روش‌های سمعی-بصری و سایر شیوه‌های آموزش بتوان آن را انتقال داد. برخی از مصاحبه‌های پیرامون این مضمون در ادامه آمده است. همچنین در جدول شماره 2 فرآیند استخراج مضامین قابل مشاهده است.

- به نظر من هر اثری که برای کودک و نوجوان تولید می‌شود باید سه مولفه مهم داشته باشد: اول اینکه در سنین کودکی شروع شود، همانگونه که پیامبر اسلام (ص) فرمودند: آموزش در کودکی به مانند نقش زدن و حکاکی بر سنگ است. دوم تنوع در ارائه محصول متناسب با سطح درک و پذیرش کودک باشد و سوم استمرار و مداومت بر آموزش جهت تثبیت در ذهن کودک صورت گیرد (پاسخگوی شماره 1).

- از آنجا که همه چیز ریشه در معرفت بشری دارد باید در امر معرفی و گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان، اول از همه از نظر معرفتی کودکان تقویت شوند. کودک و نوجوانی که در درونش محبت و اعتقادی به خداوند و اهل بیت باشد مواظب کردار و اعمالش نیز خواهد بود. لذا باید برای آنان محیطی فراهم گردد که صرف حرف زدن و ارائه نظر نباشد، بلکه تکیه بر عمل و رفتار باشد و همچنین این سیر مقطعی نبوده بلکه تداوم داشته باشد (پاسخگوی شماره 4).

جدول 2- بسترها و عوامل محیطی لازم محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان

مضمون اصلی	مضامین فرعی
شرایط و مقدمات	هدف محصول آموزشی و فرهنگی، زمان بندی،
	اعتبار محصول آموزشی و فرهنگی، شروع از سن کودکی، تقویت مبانی معرفتی
	فرهنگ سازی، استمرار آموزش، حرکات و تلاش های جهادی، توسعه زیرساخت ها
عوامل محیطی	وجود چارچوب قانونی، دسترسی آسان و سریع، توجه به فضای خانواده، نیروی متخصص
	پشتیبانی آستان قدس رضوی، استفاده از تصاویر حرم در محصولات، توجه به محیط مدرسه و جامعه
	معرفی و ترویج سبک زندگی رضوی، عمل گرایی به جای نظریه پردازی، توسعه فناوری
برنامه و چشم انداز	توسعه زیارت امام رضا (ع)، معرفی امام رضا (ع) به عنوان یک الگوی برتر و جامع
	انس و دوستی با ائمه (ع)، معرفی امام رضا (ع) به عنوان عالم آل محمد، نوآوری و نوجویی،
	مداومت بر زیارت خوانی و صلوات خاصه، روانشناسی کودک
ساختار و کیفیت	هماهنگی بین محصولات، تعیین دقیق گروه هدف، استفاده از زبان محاوره،
	مطابقت محصول و هدف تدوین و تهیه آن، تنوع محصولات و ارائه آن ها،

در ادامه فرآیند بررسی، کدگذاری و استخراج مفاهیم و مضامین، دومین مضمون اصلی با عنوان «عوامل انسانی» شناسایی گردید. این مضمون شامل 26 مضمون فرعی و 3 مضمون اصلی «دانشی - شناختی»، «نگرشی - بینشی» و «رفتاری - عملکردی» است. فرآیند مذکور برای این مضمون در جدول شماره 3 قابل مشاهده است. در بررسی مصاحبه ها اکثر پاسخگویان به نقش عوامل انسانی مرتبط با محصولات آموزشی و فرهنگی اشاره داشتند. تولید محصولات آموزشی و فرهنگی متناسب در راستای گسترش ادبیات کودک و نوجوان رضوی از ابعاد مختلف دانشی، نگرشی و رفتاری قابل بررسی است که همین امور در آموزه های رضوی نیز بیان و تبیین گردیده است. به عنوان مثال می توان به ارزش علم و دانش در بیان امام رضا (ع) اشاره نمود که فرمودند: «عبادت به زیاد بودن نماز و روزه نیست، بلکه به زیاد اندیشیدن در کار خدا است» (عطاردی، 1406: 3). همچنین ایشان خود بر جمیع علوم احاطه داشته و او را عالم آل محمد (ص) نامند و علم آموزی را همراه عمل و خداترسی می دانند و می فرمایند: «حضرت علی (ع) فرمود؛ قدر علم این است که از خداوند بترسی و به عمل و فضیلت خود عمل کنی و از جهالت برای تو همین است که از برای علم و دانش خود فخر و مباهات کنی» (مجلسی، 1403، ج 78: 256) و لذا افزایش علم، تغییر بینش به امور و اصلاح رفتار و عملکرد از الزامات تولید محصولات نامبرده برای گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان است که در حوزه های مختلف از تهیه و تدوین عناصر لازم تا طراحی آموزشی قابل بررسی و تبیین است که در حوزه های مختلف فنی، هنری، همراهی آموزش و بازی و ... قابل پیگیری است. براین اساس به برخی از مصاحبه های مرتبط با این بخش در ادامه اشاره می شود؛

- معرفی امام رضا در ادبیات رضوی منحصر به یک حیطه نیست بلکه شامل جنبه های مختلف شخصیتی انسان مانند جنبه معرفتی، احساسی و رفتاری می شود. اولین گام در این عرصه توجه به جنبه معرفتی و شناخت درست و واقعی آن حضرت به این طیف از جمعیت می باشد. هر مقدار این شناخت دقیق تر و کامل تر بوده، اثر آن نیز بیشتر است. بیان سرگذشت حضرت، بیان سخنان گهربار ایشان، معرفی سبک زندگی آن حضرت، اخلاق ایشان و ... توسط تألیف کتاب، شعر، قصه گوئی و علی الخصوص رمان فراهم گردد. نکته دوم اینکه جنبه احساسی و ایجاد شور و اشتیاق و کسب محبت امام علیه السلام در قلوب نوجوانان از طریق زیارت و توسل به ایشان فراهم گردد. مورد سوم جنبه رفتاری و تلاش برای الگو سازی

شخصیت امام رضا (ع) در بین نوجوانان است که این امر می‌تواند از طریق نمایش‌نامه، بازی‌های کودکانه و ایفای نقش صورت گیرد (پاسخگو شماره 8).

جدول 3. عوامل انسانی لازم محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان

مضمون اصلی	مضامین فرعی
دانشی - شناختی	معرفی امام رضا (ع)، زندگینامه امام جواد (ع)، رمان و داستان‌های رضوی، اخلاق و کرامت رضوی
	افزایش اعتقادات دینی، بازخوانی سفرنامه‌ها، شعر و داستان، سخنان و احادیث، عشق و ارادت به امام رضا (ع)، شور و اشتیاق، کودکان شفایافته رضوی،
نگرشی - بینشی	ارتباط قلبی با امام رضا (ع)، محبت، سرود و تواشیح، کنش تعاملی
	توسل، شیوه ارتباط امام رضا (ع) با بچه‌ها، خودباوری دینی،
	نمایش‌نامه، خاطره نویسی، شب شعر، غرفه‌های فرهنگی،
رفتاری - عملکردی	مسئولیت‌بخشی، زیارت، بازی‌های کودکانه، کنش‌های عملکردی،

در نهایت پس از بررسی مصاحبه‌ها، جمع‌بندی مفاهیم و کدهای گزینشی و محوری، سومین مضمون اصلی با عنوان «عوامل فنی و فرآیندی» پدیدار گردید که خود شامل 4 مضمون اصلی با عناوین «برنامه‌ریزی»، «تکنولوژی»، «حمایت» و «تربیت و تعالی» و 35 مضمون فرعی است. آفرینش و تهیه محصولات آموزشی و فرهنگی مؤثر در گسترش ادبیات رضوی کودک نوجوان به توجه و تدارک عوامل فنی و فرآیندی وابسته است. در تبیین این یافته می‌توان به قسمت‌هایی از زندگی و سیره امام رضا (ع) مانند برنامه‌ریزی نمودن امور، استفاده از دانش‌های روز، حمایت از شیعیان خود و تلاش برای تعلیم و تربیت اشاره نمود. به عنوان مثال استفاده از زبان‌های مختلف در مناظرات با افراد از اقوام و علوم مختلف و تلاش برای هدایت دینی آنان ناظر به یافته‌های این بخش و یاریگر تهیه محصولات آموزشی و فرهنگی برای گسترش ادبیات رضوی است. زیرا با توجه به تنوع موضوعات ادبیات رضوی کودک و نوجوان که نمایشگر زندگی و سیره امام رضا (ع) برای کودکان و نوجوانان است، محصولات آموزشی و فرهنگی مرتبط با آن نیز باید دارای قابلیت‌های طراحی و آموزش از مناظر مختلف هنری و فنی باشند تا بتوان به شیوه بهتری به هدف دسترسی پیدا نمود. برخی از مصاحبه‌ها در ادامه و فرآیند استخراج این مضمون در جدول شماره 4 قابل مشاهده است.

- به نظر من یکی از مهمترین الزامات تهیه و گسترش محصولات آموزشی و فرهنگی رضوی، استفاده از فناوری‌های به روز و مخصوصاً فضای اینترنت و مجازی است. به عنوان مثال زیارت آنلاین و یا گردشگری مجازی که تکنولوژی آن ایجاد شده است، می‌تواند در ترکیب با ادبیات رضوی به گسترش و شناخت سبک زندگی امام رضا (ع) یاری رساند و از طریق این نرم افزارها آداب زیارت، زندگینامه و احادیث امام رضا (ع) را می‌توان آموزش داد (پاسخگوی شماره 12).

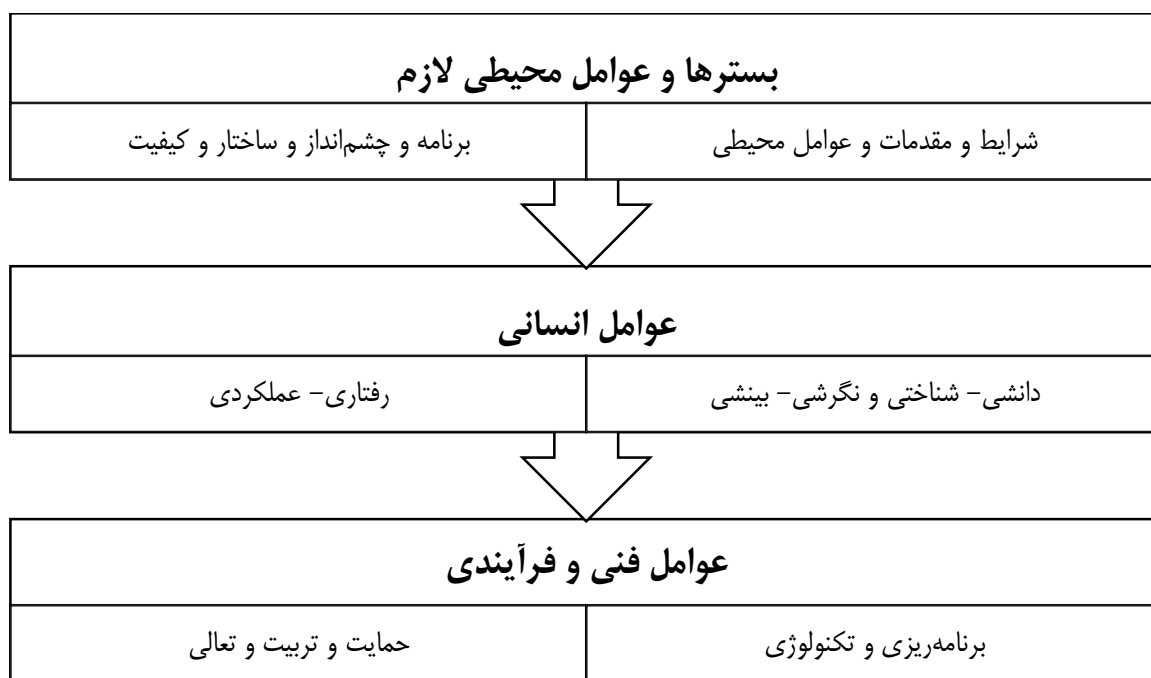
- به نظر می‌رسد آنچه برای موفقیت محصولات آموزشی و فرهنگی در معرفی و گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان مهم باشد، داشتن طرح و برنامه برای این کار است. اقدامات بدون برنامه و یا از روی اجبار و صرفاً برای رفع تکلیف موفقیت چندانی کسب نخواهد کرد. بنابراین لازم است تا ابتدا زیرساخت‌های لازم در این رابطه شکل بگیرد و کارگروه‌های مختلف و متخصص برای این امر تعریف گردد و سپس بر اساس یک طرح و برنامه جامع و حساب شده همراه با بهره‌مندی از فناوری‌های روز، تولیدات محصولات مرتبط انجام گیرد (پاسخگوی شماره 9).

جدول 4. عوامل فنی و فرآیندی لازم محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان

مضمون اصلی	مضامین فرعی
برنامه‌ریزی	تدوین قانون، سرمایه‌گذاری، هماهنگی محصولات و نهادهای،
	سیاست‌گذاری، تعامل و همکاری نهادهای مرتبط،
	گسترش دسترسی همگانی، طرح کسب و کار، نیازسنجی
تکنولوژی	فضای مجازی، فناوری به روز،
	فیلم، انیمیشن، مهندسی معکوس،
	ماکت، توسعه زیرساخت‌های فناوری،

حمایت	تشویق و هدیه، حق مالکیت، ایجاد و توسعه برند،
	پشتیبانی، امتیازدهی، حمایت مالی، قدرت خرید
	تدارک زیارت کم هزینه و رایگان، حمایت از تولیدکنندگان
تربیت و تعالی	رشد و تعالی فرزندان، تحکیم ارزش‌های اسلامی-انسانی، خودباوری،
	رشد فردی و خانوادگی و اجتماعی، دوستی اهل بیت، تربیت رضوی
	کارآمدی و بهره‌وری، مسئولیت‌شناسی، حفظ حقوق دیگران، فرهنگ رضوی،

این عوامل و الزامات نامبرده را می‌توان به شکل زیر طبقه‌بندی و براساس الگوی موجود جمع‌بندی نمود.

شکل 1- الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان

5. بحث و نتیجه گیری

محصولات آموزشی و فرهنگی به عنوان ابزارهای مناسب جهت انتقال مفاهیم، ارزش‌ها، باورها و فرهنگ به افراد در جامعه هستند که در صورت استفاده مناسب و کاربردی از آن‌ها می‌توان در زمینه‌های مختلف به موفقیت دست پیدا نمود. یکی از مهم‌ترین آثار ارزشی برای مسلمانان و ایرانیان، فرهنگ و سیره رضوی است که با استفاده از قدرت و نفوذ محصولات فرهنگی و آموزشی، گسترش آن در میان قشرهای مختلف و مخصوصاً کودکان لازم است. به همین دلیل این پژوهش با رویکرد کیفی به کنکاش در شناسایی الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان از دیدگاه استادان دانشگاه‌های کرمانشاه، مسئولان امور آموزشی و فرهنگی استان و روحانیون برجسته در حوزه‌های آموزشی و فرهنگی براساس مصاحبه و با استفاده از الگوی کلایزی و تحلیل مضمون پرداخته است. نتایج حاصل از مصاحبه‌های انجام شده در نهایت موجب شکل‌گیری سه جدول مهم با عناوین «بسترها و عوامل محیطی»، «عوامل انسانی» و «عوامل فنی و فرآیندی» گردید. تحلیل و بررسی اطلاعات جمع‌آوری شده ذیل جداول سبب پیدایش 11 مضمون اصلی با عناوین «شرایط و مقدمات»، «عوامل محیطی»، «برنامه و چشم‌انداز» و «ساختار و کیفیت» (بسترها و عوامل محیطی)، «دانشی - شناختی»، «نگرشی - بینشی» و «رفتاری - عملکردی» (عوامل انسانی) و «برنامه‌ریزی»، «تکنولوژی»، «حمایت» و «تربیت و تعالی» (عوامل فنی و فرآیندی) همراه با 92 مضمون فرعی گردید.

همانطور که مشخص است محصولات آموزشی و فرهنگی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان نقش مهمی دارند و برای اثرگذاری بهتر و بیشتر نیازمند الزامات متعددی از جمله فراهم سازی بسترها و عوامل محیطی (جدول 2) هستند. بسترها و عوامل محیطی شامل شرایط و مقدمات (مجموعه‌ای از اقدامات و مفاهیم و مبانی معرفتی، فرهنگ‌سازی و شروع و استمرار آموزش‌ها از سنین کودکی و ...)، عوامل محیطی (پشتیبانی،

فضای خانواده، نیروی متخصص، عمل‌گرایی و ...، برنامه و چشم‌انداز (نوآوری و نوجویی و توسعه زیارت امام رضا (ع) و ...) و همچنین وجود ساختار و کیفیت مناسب (هماهنگی محصولات با یکدیگر و با سنین هدف، استفاده از زبان محاوره و کودکانه و ...) همراه با طراحی آموزشی دقیق و علمی را شامل می‌شود.

در ادامه الزامات بر ساخت شده در پژوهش توجه به عوامل انسانی ضروری است که این عوامل در سه گروه دانشی-شناختی، نگرشی-بینشی و رفتاری - عملکردی جمع بندی گردید. مهمترین الزامات دانشی - شناختی محصولات آموزشی و فرهنگی در راستای گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان افزایش دانش و شناخت از امام رضا (ع) و امام جواد (ع) به عنوان فرزند ایشان که در کودکی به امامت رسید همراه با افزایش اعتقادات و آموزش و شناخت سخنان و احادیث و سبک زندگی و سیره رضوی در راستای مقصود است. از جمله عوامل نگرشی و بینشی برای گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان عشق و ارادت، کنش تعاملی و خودباوری دینی است که محصولات آموزشی و فرهنگی باید داشته باشند تا بتوانند به شیوه بهتری امام رضا (ع) را به کودکان معرفی نمایند. در بُعد دیگر که عوامل رفتاری و عملکردی است محصولات آموزشی و فرهنگی باید همراه با مسئولیت بخشی، بازی‌های کودکانه و کنش‌های تعاملی را همراه با جنبه‌های هنری و هماهنگی در جهت گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان دارا باشند. جدول شماره 4 که نشان دهنده عوامل فنی و فرآیندی برای گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان است خود شامل 4 مضمون اصلی «برنامه‌ریزی»، «تکنولوژی»، «حمایت» و «تربیت و تعالی» می‌گردد. بدین صورت که از الزامات مهم محصولات آموزشی و فرهنگی در راستای هدف نامبرده برنامه ریزی شامل تدوین قانون، سرمایه گذاری، سیاست‌گذاری مناسب، همکاری نهادها و نیازسنجی و مواردی این چنین است. استفاده از تکنولوژی و فضای مجازی و اینترنت، فیلم، انیمیشن و انواع مختلف فناوری‌های آموزشی از الزامات دیگر فنی و فرآیندی در راستای گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان است که این امور خود نیازمند حمایت و پشتیبانی از محصولات و اجرای برنامه‌های آنان است. چرا که گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان باعث رشد و تعالی فرزندان و تحکیم ارزش‌های اسلامی، دوستی اهل بیت، تربیت رضوی و مسئولیت‌شناسی کارآمد خواهد گردید.

در تبیین یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که برای موفقیت در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان از طریق محصولات آموزشی و فرهنگی لازم است تا ابتدا زیرساخت‌ها و شرایط لازم فراهم گردد و بعد از آن بواسطه آموزش از طریق رویکرد یادگیری و درونی کردن ارزش‌های دینی و ایجاد بینش و نگرش مثبت نسبت به سیره رضوی، با ارائه الگوهای رفتاری مناسب زمینه را برای نهادینه سازی این امر از طریق شناخت کودکان و استفاده از زبان و بیان خود آنان فراهم گردد. براساس رویکرد شناختی عاطفی، غنی‌سازی و کیفیت‌بخشی به محصولات آموزشی و فرهنگی در جهت گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان، معرفی جایگاه و اهمیت سبک و زندگی امام رضا (ع) در سعادت دنیوی و اخروی انسان‌ها باید در سطوح مختلف دانشی، نگرشی، عاطفی و شخصیتی متمرکز باشد (آتابا^{۱۶} و همکاران، 2013) و از همان دوران کودکی پیگیری شود.

یافته‌های پژوهش حاضر را می‌توان با پژوهش حجویانی (1399) مبتنی بر استفاده از زبان کودکانه و محاوره برای جلوگیری از دوگانگی در کودک همسو دانست. همچنین نتایج پژوهش موسوی جهان‌آبادی و همکاران (1397) مؤید این مطلب است که فعالیت‌های پژوهشی و مرتبط با کودک در حوزه ادبیات باید ساختارمند باشد و در قالب‌های مختلف و متناسب با هدف مورد استفاده قرار گیرد. یافته‌های دیگر پژوهش بیانگر این مطلب است که رسانه‌ها و فضای مجازی در گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان نقش و جایگاه مهمی دارند و قادر هستند اطلاعات شناختی و دانشی، نگرش و بینش و عملکرد و رفتار را آموزش دهند و یافته‌های پژوهش‌های درودی و رضانی (1394)، شاهوان (2023) و دینگ (2017) نشان داده است که پیشرفت رسانه‌ها و گسترش استفاده از فناوری‌های دیجیتال جدید باعث تولید و نشر ساده‌تر ادبیات گردیده است.

گفتنی است که گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان بواسطه محصولات فرهنگی و آموزشی باعث تربیت و تعالی، خودباوری و رشد هویت ایرانی اسلامی در میان کودکان می‌شود و مطالعه درودی و رضانی (1394) ارائه اطلاعات و دانش مناسب از طریق کتاب و محصولات آموزشی و فرهنگی را باعث شناخت بهتر کودکان و نوجوانان از خود و تقویت هویت فرهنگی آنان می‌گردد و بسیاری از پاسخگویان نیز بر این عقیده بودند که گسترش ادبیات رضوی با محصولات آموزشی و فرهنگی می‌تواند باعث خودباوری و تقویت فرهنگ و هویت اسلامی کودکان و نوجوانان شود.

نوع نگاه و باور کودکان به دنیا و زندگی، اجتماع، آینده انسان و جهان، ادبیات و داستان‌ها، استفاده از محصولات مختلف آموزشی و فرهنگی متفاوت است و این امر بر طراحی و تدارک آثار متناسب برای آن‌ها اثرگذار خواهد بود. با این وجود بکارگیری راهبردهای علمی و اثبات شده در کنار بهره‌مندی از نظرات نخبگان جامعه می‌تواند نتایج مطلوب و مناسبی را برای تولید آثار و در این رابطه گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان به همراه داشته باشد. با توجه به ویژگی‌های کودکان و الزامات محصولات آموزشی و فرهنگی برای آنان که متناسب با هدف تربیت شایسته و همسو با فطرت انسانی است، فراهم‌سازی زیرساخت‌ها، برنامه ریزی، آموزش و ارزش‌آفرینی در دوره‌های مختلف سنی و سطوح مختلف فردی، خانوادگی و بالاتر لازم است و می‌تواند عامل مهمی در سعادت، کامروایی و خوشبختی آنان باشد. بر همین اساس پاسخگویان اشاره داشتند که ترویج سیره و معارف رضوی

- بواسطه محصولات آموزشی و فرهنگی که از ضروریات انتقال فرهنگی در هر جامعه هستند، می‌تواند پیشرفت‌های مادی و معنوی برای جامعه به همراه داشته باشد. بنابراین در راستای نتایج پژوهش پیشنهاد می‌شود؛
- افزایش انگیزه‌ها و رفع موانع و مشکلات تولیدکنندگان محصولات آموزشی و فرهنگی در جهت گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان .
 - حمایت‌های مادی و معنوی از تولیدکنندگان محصولات آموزشی و فرهنگی در راستای گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان.
 - بهره‌مندی از قدرت رسانه‌ها و فناوری‌های نوین و دیجیتال برای محصولات آموزشی و فرهنگی در جهت گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان.
 - ایجاد هم‌اندیشی و رابطه بی‌واسطه میان تولیدکنندگان محصولات آموزشی و فرهنگی با نویسندگان ادبیات کودک و نوجوان در جهت همکاری و گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان.
 - انجام تحقیقات کاربردی و با سایر شیوه‌های پژوهش پیرامون نیازها و شرایط لازم برای تولید محصولات آموزشی و فرهنگی در جهت گسترش ادبیات رضوی کودک و نوجوان.

منابع و مراجع

1. انوری، حسن (1393). *فرهنگ فشرده سخن (دوره دو جلدی)*، چاپ 14، تهران: سخن.
2. انوشه، حسن (1376). *دانش‌نامه زبان و ادب فارسی*، چاپ اول، تهران: سمت.
3. ایزدپناه، امین؛ شمشیری، بابک (1394). «در جست‌وجوی دیگری؛ بررسی جلوه‌های دگربودگی در ادبیات کودک و نوجوان ایران»، *مطالعات ادبیات کودک*، دوره 6، شماره 2، پیاپی 2، ص 1-26.
4. حجازی، بنفشه (1397). *ادبیات کودک و نوجوان: ویژگی‌ها و جنبه‌ها*، چاپ 13، تهران: روشنگران و مطالعات زنان.
5. حجوی، مهدی (1399). «شکسته نویسی در ادبیات کودک»، *مطالعات ادبیات کودک*، دوره 11، شماره 2، پیاپی 22، ص 27-48.
6. حریری، نجلا (1385). *اصول و روش‌های پژوهش کیفی*، چاپ اول، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی (واحد علوم تحقیقات).
7. درودی، هما؛ رضانی، نادیا (1394). «بررسی نقش تلویزیون در تحکیم ارزش‌های ادبیات کودکان و نوجوانان»، *مطالعات رسانه‌ای*، سال 10، شماره 29، صص 38-54.
8. سبزواری (1417ق). *شرح منظومه سبزواری*، به کوشش حسن زاده آملی، تهران: ناب.
9. سیاوشی، الناز؛ جوریان، نجمه؛ سیاوشی، بهناز (1396). «آسیب شناسی صنایع خلاق با رویکرد نوآوری کاربر محور»، *رشد فناوری*، دوره 13، شماره 50، صص 1-10.
10. عرب تربتی، نوشین؛ خوش سلیقه، مسعود؛ پروخالقی چترودی، مه‌دخت (1397). «نشر ترجمه ادبیات کودک و نوجوان: وضعیت کنونی، معضلات و عوامل انتخاب»، *مطالعات ادبیات کودک*، دوره 9، شماره 1، پیاپی 17، صص 91-112.
11. عطاردی عزیر الله (1406). *مسند الامام رضا (ع): جلد 1 و 2*، چاپ اول، مشهد: انتشارات استان قدس رضوی.
12. قرایی‌آشتیانی، محمدرضا؛ نادری، سعید (1400). «الزامات پیاده سازی نظام اطلاعات راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران»، *مطالعات دفاعی استراتژیک*، سال 19، شماره 85، صص 30-5.
13. قزل ایاغ، ثریا (1393). *ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن؛ مواد و خدمات کتابخانه‌ای برای کودکان و نوجوانان*، تهران: سمت.
14. گوردزی دهریزی، محمد (1400). *ادبیات کودک در ایران*، چاپ چهارم، تهران: قو.
15. مجلسی، محمدباقر (1403). *بحار الانوار*، بیروت: دار إحياء التراث العربی.
16. موسوی جهان‌آبادی، عقیده سادات؛ طیبی، زهرا؛ مه‌رام، بهروز؛ مدرس غروی، مرتضی (1397). «الزامات و چالش‌های اجرایی و اخلاقی پژوهش با کودک: ارائه نمونه الگوی مشارکتی برای پژوهش در حوزه جنسیت»، *تفکر و کودک*، سال نهم، شماره اول، صص 115-146.
17. نش، کیت (1380). *جامعه شناسی سیاسی معاصر: جهانی شدن، سیاست، قدرت*، ترجمه: محمدتقی دلفروز، تهران: کویر.

منابع لاتین

1. Ding, M (2017). Construction of the Field of Children's Literature in the New Media Era. *Journal Advances in Computer Science Research (ACSR)*, v 76, p 1394-1398.
2. Diniz, S. & A. F. Machado. (2011). Analysis of the Consumption of Artistic-Cultural Goods and Services in Brazil. *Journal Cult Econ*. No. 35: 1-18.
3. Martina, K., Hana, U., & Jiri, F. (2012). Identification of managerial competencies in knowledge-based organizations. *Journal of competitiveness*, 4(1), 129-142.
4. O'Shea, R. P., Chugh, H. & Allen, T. J. (2008). "Determinants and consequences of university spinoff activity: A conceptual framework", *Journal of Technology Transfer*, 33(6): 653-666.
5. Otuya, R., Kibas, P., & Otuya, J. (2013). A proposed approach for teaching entrepreneurship education in Kenya. *Commitment*, 4(8): 204-209.
6. Shahwan, S. J (2023). The Impact of Social Media on Literature, Arab World English *Journal (AWEJ) Special Issue on Communication and Language in Virtual Spaces*, January 2023.
7. Shosha, G. A. (2012). Employment of Colaizzi's strategy in descriptive phenomenology: A reflection of a researcher. *European Scientific Journal*, ESJ, 8(27).
8. Singh, S. K., Mittal, S., Sengupta, A., & Pradhan, R. K. (2019). A dual-pathway model of knowledge exchange: linking human and psychosocial capital with pro social knowledge effectiveness. *Journal of Knowledge Management*, 23(5), 889-914.
9. Speziale, H. S., Streubert, H. J., & Carpenter, D. R. (2011). *Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative*. Lippincott Williams & Wilkins, 1-470.

چکیده لاتین

Abstract

Razavi literature for children and adolescents is considered as an important factor in the religious and moral socialization of children and adolescents, which can be taught and taught mainly through educational and cultural products. For this reason, the purpose of the current research is to explain the basics and driving components and requirements of educational and cultural products in the introduction and expansion of Razavi literature for children and adolescents in the current situation. The method of qualitative research and its technique is thematic analysis. The statistical population was all professors, educational and cultural affairs custodians and eminent and university clergymen of Kermanshah province, based on the purposeful sampling approach and standard method and according to the theoretical saturation, 15 of them were semi-structured and in-depth interviews. Data analysis was done with Colaizzi's model (1978) and the findings were presented

in the form of 3 tables with the titles "Environmental platforms and factors", "Human factors" and "Technical and process factors" and 92 sub-concepts in the form of 11 main themes with "Conditions and prerequisites", "Environmental factors", "Program and vision" and "Structure and quality" (platforms and environmental factors), "Knowledge-Cognitive", "Attitudinal-Insight" and "Behavioral-Functional" (human factors) and "planning", "technology", "support" and "training and excellence" (technical and process factors)" were classified and identified. These themes are the basis for the promotion of educational and cultural products in the introduction and expansion of Razavi literature for children and teenagers on the one hand, and retraining and strengthening the use of Razavi's way of life among children and teenagers on the other hand, and as a result, helping to form and the expansion of Razavi's culture and way of life from childhood and adolescence will be widespread.

Key words: educational and cultural products, Razavi literature for children and teenagers, requirements.